

Ulosottolaitos
Konkurssiasiamies

Oikeusministeriön kannanotto Ulosottolaitoksen tilinpäätöksestä vuodelta 2023

Oikeusministeriö antaa valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisen perustellun kannanottonsa Ulosottolaitoksen vuoden 2023 tilinpäätöksestä.

Tilinpäätöskannanoton perustana ovat kirjanpitoyksikön tilinpäätös, joka sisältää toimintakertomuksen, sekä siitä annettu valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus.

Ministeriön yleisarvio Ulosottolaitoksen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta on hyvä (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, heikko). Ulosottolaitos on saavuttanut tulossopimuksessa vuodelle 2023 asetetut tulostavoitteet pääosin.

Ministeriön yleisarvio konkurssiasiamiehen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta on erinomainen (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, heikko). Konkurssiasiamies on saavuttanut tulossopimuksessa vuodelle 2023 asetetut tulostavoitteet pääosin.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Ulosottolaitoksen toimintaan ja tuloksellisuuteen vaikuttivat lainsäädäntömuutokset sekä Ukrainan sotaan liittyvä pakotteiden hoito. Lisäksi Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksen toimeenpanon jälkeinen henkilökunnan liikkuvuus jatkui ja aiheutti osaltaan haasteita. Ulosottolaitoksesta tehtiin virastoarvointi valtiovarainministeriö vetoisessa kuuden viraston yhteisessä arviointihankkeessa (VN/23956/2022).

Konkurssiasiamiehen toimistoa työllisti lisääntyneet konkurssien määrät sekä pitkittynyt Kosti-tietojärjestelmän valmistelu.

1.1. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ulosottolaitos saavutti tavoitteensa pääosin.

Oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

Postiosoite
Postadress
Postal Address
OikeusministeriöKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPL 25
00023 ValtioneuvostoEteläesplanadi 10
Helsinki0295 16001
+358 295 1600109 1606 7730
+358 9 1606 7730kirjaamo.om@gov.fi
oikeusministerio.fi

Viraston toiminta oli pääosin asetettujen välitavoitteiden mukaista. Sisäisen tarkastuksen havaintojen mukaan toimintatapojen yhtenäisyys ja tasalaatuisuus on edennyt haluttuun suuntaan. Kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli alle kuuden kuukauden tavoitteen. Realisointien määrä kasvoi, mutta niiden käsittelyaika piteni tavoitteen vastaisesti. Ulosottolaitoksen laatuhanke toteutettiin aktiivisesti, mutta sen valmistuminen lykkääntyi vuodelle 2024. Näin ollen viraston toiminnan muutostarpeita ei saatu vielä kartoitettua laatuhanke tulosten pohjalta.

Palvelut ovat asiakaslähtöisiä

Ulosoton sähköisen asioinnin kehitystyö jatkui tilinpäätös vuonna ja sähköisen asiointipalvelun käyttö jatkoi kasvuaan. Suoritetun seurannan mukaan henkilökohtainen käyntitarve toimipaikoissa oli laskusuuntaista. Viraston toimipaikkaverkosto riitti hyvin kattamaan tämän tarpeen. Puhelinpalvelun toiminta oli mittarien valossa edellisvuosiakin tehokkaampaa. Asiakaspalautetta kartoitettiin, mutta palautetta saatiin tavoiteltua vähemmän.

Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva

Välitavoitteiden mukaisesti viraston ja oikeusministeriön yhteistyö on ollut aktiivista. Johtamisosaimista on kasvatettu panostamalla tiedolla johtamiseen.

Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet ovat vähentyneet ja rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti

Välitavoitteissa painotettiin vaativien tapausten tunnistamista, yritysperintään panostamista, väärinkäytöstapausten tunnistamista, analytiikkatyökalun käyttöönottoa, sidosryhmäyhteistyötä ja toimintojen työnjakoa.

Laajan täytäntöönpanon henkilöstölle järjestettiin vaativan perinnän koulutusta ja asiaa korostettiin tulohjauksessa. Vaativia tapauksia tilastoitiinkin huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina, mikä kuvaa osaltaan toiminnan tehostumista. Vaativia tapauksia siirrettiin sen sijaan vähemmän erityisperinnän käsittelyyn. Tämä johtunee osittain siitä, että vaativia tapauksia pystyttiin ratkomaan entistä enemmän laajan täytäntöönpanon sisällä, jota voidaan pitää rakenneuudistuksenkin tavoitteena. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimijoiden tunnistamiseen liittyvä analytiikkatyökalu oli jo käytössä, mutta ei siirrettynä tuotantokäyttöön, joten sen vaikutukset eivät vielä olleet nähtävissä.

Yritysperinnän kehittämispilotit eivät lähteneet käyntiin halutulla tavalla ja ensimmäinen pilotti käynnistettiin vasta vuoden lopussa.

Sidosryhmäyhteistyön toteumaindeksi oli hieman edellisvuosia alemmalla tasolla. Toisaalta virastoarvioinnissa sidosryhmät antoivat virastolle varsin positiivista palautetta.

Ylivelkatilanteiden ennaltaehkäisy ja niiden aiheuttamien haittojen pienentäminen

Välitavoitteet liittyivät ennakoivan talousneuvonnan toimintaan. Toiminta jatkui virastossa tulostavoitteiden mukaisena. Poikkihallinnollista yhteistyötä talous- ja velkaneuvonnan kanssa tehostettiin perustamalla yhteinen ohjausverkosto. Talousneuvolatoiminta jatkui yhdessä talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Muilta osin yhteiset toimintamallit olivat vielä valmistelussa.

Konkurssiasiamies saavutti tavoitteensa täysin.

Oikeusministeriö asetti konkurssiasiamiehen toimistolle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Insolvenssijärjestelmä toimii luotettavasti ja tehokkaasti.

Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet ovat vähentyneet.

Rikosvastuu konkursseihin liittyvissä talousrikoksissa toteutuu tehokkaasti.

Viraston yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että konkurssit selvitetään tehokkaasti. Julkisselvitysten, erityistarkastusten, kirjanpidon loppuunsaattamisen ja hallinnontarkastusten osalta viraston toiminta oli tehokkaampaa kuin edellisenä vuonna ja virasto saavutti sille asetetut tavoitteet.

1.2. Toiminnallinen tuloksellisuus

1.2.1 Toiminnallinen tehokkuus

Ulosottolaitos saavutti tavoitteensa pääosin.

Oikeusministeriö asetti Ulosottolaitokselle seuraavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet:

Organisaatorakenne mahdollistaa tehokkaan toiminnan

Välitavoitteet koskivat realisointimenettelyä ja viraston käytäntöjen ja toiminnan yhtenäisyyttä.

Realisointien määrä tavoitteen mukaisesti kasvoi, mutta käsittelyaika ei kääntynyt toivotulla tavalla laskuun. Pidemmät myyntiajat voivat johtua osin yleisestä heikosta taloudellisesta tilanteesta. Realisointimenettelyn kehittämis- ja yhtenäistämistyö lykkääntyi vuodelle 2024.

Ulosottolaitoksen sisäisen tarkastuksen havaintojen mukaan toiminnan yhtenäisyys on edennyt toivottuun suuntaan ja tätä havaintoa tukee myös valtiovarainministeriön virastohankkeen havainnot.

Käsittelyketjut ja menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan

Välitavoitteet oli asetettu perustäytäntöönpanon tuloksellisuudelle, vaativan perinnän tehokkuudelle ja erityistäytäntöönpanon seulamenettelyn käytölle. Tavoite oli myös hyödyntää eri toimintojen parhaita käytäntöjä.

Tavoitteiden mukaisesti perustäytäntöönpanon osuus käsitellyistä velallisista oli yli 70 %, jota voidaan pitää myös rakenneuudistuksen tavoitteiden mukaisena. Seulamenettelyn käyttö oli tavoiteltua vähäisempää. Osasyynä vähäisyyteen oli mahdollisesti vaativien tapausten käsittely itsenäisesti laajassa täytäntöönpanossa. Vaativan perinnän tehokkuutta on käsitelty jo yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden yhteydessä. Tulostittarien valossa parhaiden käytäntöjen hyödyntäminen on edistynyt virastossa.

Digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään vastuullisesti

Välitavoitteena vuodelle 2023 oli erityisesti analytiikan ja robotiikan hyödyntämismahdollisuuksien kartoittaminen. Lisäksi pidemmän aikajakson tavoitteena on mm tietojenvaihdon tehostaminen, tekoälyn ja robotiikan hyödyntämisen kartoittaminen kirjaamistoiminnossa sekä maksuliiketoiminnossa.

Digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen jatkui aktiivisena. Perinnän automatisoinnin hanke aloitettiin ja kirjaamistoimintoihin toteutettiin automatisointeja. Maksuliiketoiminnossa tekoälyn ja robotiikan hyödyntämistä kartoitettiin. Sähköisissä tietojenvaihdon rajapinnoissa ei edetty toivotulla tavalla. Osin siksi, että sidosryhmillä ei ollut valmiuksia edetä asiassa.

Asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu

Välitavoitteet painottivat koulutusta ja toiminnan yhdenmukaisuutta.

Välitavoitteiden mittarien mukaisesti koulutussuunnitelma laadittiin ja koulutuksesta saatua palautetta hyödynnettiin jatkokehitystyössä. Toiminnan yhtenäisyyteen liittyviä kysymyksiä käsiteltiin täytäntöönpanon johtoryhmässä ja annettiin tarvittaessa suosituksia menettelyn yhdenmukaistamiseksi.

1.2.2 Tuotokset ja laadunhallinta

Ulosottolaitos saavutti tavoitteensa pääosin.

Perimistulos 1,19 miljardia ja ulosottomaksutulot 88,6 miljoonaa euroa olivat edellisvuotta hieman alhaisemmalla tasolla. Kumpikin oli kuitenkin selkeästi tavoitetta korkeammalla tasolla. Tilinpäätösvoonna voimaan tulleiden vapaakuukausiuudistuksen ja suojaosuusuudistuksen arvioitiinkin vaikuttavan perimistulokseen. Saapuneiden asioiden määrä laski, mutta velallisten määrä vastaavasti hieman nousi. Asioita käsiteltiin vähemmän kuin aiempina vuonna, mutta kuitenkin enemmän kuin uusia asioita saapui perintään. Käsittelyaika oli edellisvuoden tasolla, mutta tavoitetta korkeampi. Toisaalta eri perinnän toimintojen käsittelyajat olivat tavoitellulla tasolla. Virastossa tehdään vielä selvitystyötä, mikä on uudessa täytäntöönpanossa oikea käsittelyaikatavoite. Erityistäytäntöönpanon

tulos 36 miljoonaa euroa oli tavoitetta ja edellisvuotta korkeammalla tasolla. Erityistäytöntöönpanon toimintaresursseja verotti Ukrainan sotaan liittyvä pakoteasioiden hoito.

Maksamalla veloistaan selvinneiden velallisten määrä nousi hieman edellisestä vuodesta. Toiminnan etupainotteisuus kehittyi positiivisesti, kun velallisten vireilläoloista noin 73 prosenttia saatiin päätökseen kolmen kuukauden aikana vireilletulosta. Tulos oli selkeästi edellisvuotta parempi. Tähän saattoi vaikuttaa suojaosuuden tasokorotus, jonka vuoksi aiempaa useampi velallinen todettiin nopeasti vireilletulon jälkeen varattomaksi.

Sähköisten palveluiden laadunseurantaa ja -parannuksia toteutettiin asiakaspalautteen seurannalla sähköisen asiakaspalvelun kautta sekä verkkosivuilla olleen kyselyn kautta. Palautetta saatiin kuitenkin kehitystyön kannalta toivottua vähemmän.

Ulosottolaitoksessa oli vireillä laatuhanke, joka käsittelee osaltaan laatu- ja tuloksellisuuskysymyksiä sekä seurantaa ja johtamista. Lisäksi virastossa toteutettiin tilinpäätösvuonna virastoarviointi.

Konkurssiasiamies saavutti tavoitteensa täysin.

Konkurssiasiamiehen toimiston tuotoksiin viitattiin jo yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden käsitteilyn yhteydessä. Vuonna 2023 aloitettiin 44 uutta julkisselvitystä, joka ylitti selvästi edellisen vuoden toteuman (26). Erityistarkastuksia, konkurssipesien hallinnon tarkastuksia ja kirjanpidon loppuun saattamisia tehtiin 102 kpl, mikä ylitti sekin selvästi edellisen vuoden määrän (65). Tulosta voidaan pitää hyvänä, erityisesti kun otetaan huomioon jo aiemmin mainitut muiden tehtävien esim. Kosti-järjestelmän rakentamisen aiheuttama työpaine virastolle.

1.2.3 Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Ulosottolaitos saavutti tavoitteensa pääosin.

Ulosottolaitoksen toteutunut henkilötyövuosimäärä oli 1147, joka on hieman tulossopimuksessa arvioitua enemmän. Rakennemuutoksen toimeenpanon alusta lähtien virastossa on siirrytty paljon tehtävästä toiseen ja rekrytointeja on ollut paljon. Tilinpäätösvuonna virastossa toteutettiin rekrytoinnin kehittämisprojektia.

Viraston henkilöstöön liittyvät tavoitteet olivat: työyhteisö on oikeudenmukainen ja tukee työhyvinvointia; osaamisen kehittäminen on strategista ja tulevaisuuslähtöistä; vaativa, valmentava ja välittävä johtaminen tukee tuloksellista toimintaa sekä henkilöstövoimavaroja käytetään joustavasti.

Vuodelle 2023 asetettujen välitavoitteiden mukaisesti Viraston osaamistarpeisiin perustuva koulutusohjelmien kehitystyö valmistui ja Kiekun osaava-toiminnallisuus otettiin käyttöön koko virastossa. Oikeudenhoidon selonteon yhteydessä nousi tarve selvittää harmaan ylityön määrää hallinnonalalla. Tulossopimuksessa virastolle asetettiin tavoite järjestelmällisestä seurannasta ja vuonna 2023 järjestettiin ensimmäinen seurantajakso.

Ulosottolaitoksen henkilöstön työhyvinvoinnissa on ollut useamman vuoden haasteita. VMBaron tulokset olivat monilta osin hienoisesti parantuneet aiemmasta vuodesta. Tulossopimuskaudelle on asetettu useita asiaan liittyviä tavoitteita ja niihin liittyviä toimia käynnistettiin tilinpäätösvuonna.

Konkurssiasiamies saavutti tavoitteensa täysin.

Konkurssiasiamiehen toimiston henkilövahvuus oli 10 sekä 4 määräaikaista henkilöä eripituisin määräajoin.

Oikeusministeriö asetti virastolle seuraavat henkilöstöön liittyvät tavoitteet: Osallistava ja innostava johtaminen tukee tavoitteiden saavuttamista; osaamisen kehittäminen on aktiivista ja työn tarpeet huomioivaa sekä työskentelyolosuhteet ovat kunnossa ja toimistossa on hyvä tehdä työtä.

Tavoitteiden mukaisesti viraston työhyvinvointi on VMBaro-tulosten valossa parantunut entisestään, vaikkakin henkilökunta kokee Kosti-projektin kuormittavaksi. Etelä-Suomen aluehallintovirastolle annettiin raportti työhyvinvointia edistävästä toimista pyynnön mukaisesti.

2. Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä ministeriön kanta kehittämistarpeista

Tulos sopimuksen toteutumista seurataan oikeusministeriön hallinnonalalla puolivuositain. Lisäksi Ulosottolaitoksen kanssa on säännölliset kuukausikokoukset, joiden yhteydessä seurataan myös tulos sopimuksen tavoitteiden toteutumista. Tulos sopimuksissa oli sovittu kolme kertaa vuodessa tapahtuvasta asetettujen tavoitteiden seurantakokouksesta kummankin viraston osalta. Yleensäkin yhteistyö ministeriön ja virastojen kanssa on ollut avointa ja sujuvaa.

Oikeusministeriö katsoo, että raportoinnin perusteet ovat olleet ohjauksen ja tulos vastuun kannalta asianmukaiset. Kuten aiemminkin tilinpäätöskannanotoissa on todettu, oikeusministeriö kannustaa Ulosottolaitosta panostamaan data-analytiikkaan tietojen hyödyntämisen ja ennakkoinnin parantamiseksi.

Konkurssiasiamiehen toimiston Kosti-järjestelmän eteenpäinvieminen on myös tilastoinnin ja raportoinnin kannalta tärkeää.

3. Toimenpiteet, joihin viraston on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ulosottolaitoksen taloudellisen tilanteen arvioinnissa on ollut tilinpäätösvuonna ja myös edellisinä vuosina haasteita. Todellisten määrärahatarpeiden arviointi on osoittautunut hankalaksi. On erityisen tärkeää panostaa ennakoivaan taloussuunnitteluun ja suunniteltava tarvittavat ratkaisuvaihtoehdot taloudellisten resurssien turvaamiseksi pitkällä aikavälillä. Erityiskysymyksenä tietohallintomenot, joiden arvioimiseen Ulosottolaitoksen on ORK:n kanssa paneuduttava.

Konkurssiasiamiehen toimiston taloudellinen tilanne on tällä hetkellä hyvä, mutta myös sen on hyvä ottaa huomioon ennakointi taloussuunnittelussaan. Momentin siirtyvät määrärahat ovat tällä hetkellä poikkeuksellisen hyvällä tasolla. Niiden osalta onkin suositeltavaa ylläpitää selkeät käyttösuunnitelmat momentin määrärahatilanteen kokonaisuuden selventämiseksi.

Tilinpäätöksessä on syytä kiinnittää huomiota Ulosottolaitos ja ulosottolaitoksen kirjanpitoyksikkö termien käyttämiseen. Nyt joissain tapauksissa on vaikea hahmottaa, puhutaanko virastosta vai kirjanpitoyksiköstä.

Seuraava tilinpäätös on tämän hetkisen tiedon mukaan viimeinen näiden kahden viraston yhteinen tilinpäätös, kun konkurssiasiamiehen toimisto siirtyy OEV-virastoon. Tilinpäätöksessä tulisi nykyistä selvemmin eritellä virastojen resurssit mm. henkilöstön osalta.

Jo edellisessä tilinpäätöskannanotossa todettiin, että Ulosottolaitoksen käsittelyaikaa tulee seurata ja selvitettävä syitä, miksi käsittelyaika on nyt asettanut korkeammalla tasolle kuin ennen rakenneuudista. Tätä seuranta- ja selvitystyötä tulee jatkaa.

Tilinpäätöksestä tehtyjen havaintojen perusteella Ulosottolaitoksen pitää tehostaa asiakaspalautteen keräämistä sekä on kiinnitettävä huomiota realisointien käsittelyaikaan.

Yrityspärintään erikoistumisen pilotointia tulee jatkaa Ulosottolaitoksessa riittävässä laajuudessa ja pilotoinneista saatuja kokemuksia hyödyntää toiminnan kehittämisessä.

Aktiivisia ja määrätietoisia toimia Ulosottolaitoksen henkilöstön työhyvinvoinnin parantamiseksi tulee jatkaa.

Konkurssiasiamiehen toimiston Kosti-järjestelmän rakentamista ja kehitystyötä tulee jatkaa aktiivisesti.

Kirjanpitoyksikön tulee ottaa toiminnassaan huomioon Valtiontalouden tarkastusviraston tekemä havainto puutteesta talousarvion noudattamisesta.

4. Oikeusministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Oikeusministeriö pyrkii omissa esityksissään turvaamaan Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston resurssien riittävyyden.

Kosti-projektin etenemistä seurataan tiiviisti ja pyritään edistämään yhteistyössä viraston ja oikeusrekisterikeskuksen kanssa.

Oikeusministeriö pyrkii omilla toimilla edesauttamaan sujuvaa kirjanpitoyksikön muutoksen valmistelua. Suunnitelmien mukaan konkurssiasiamiehen toimisto siirtyy OEV-virastoon 1.1.2025.

Oikeusministeriö pyrkii lainsäädäntötyöllä edistämään ulosoton toiminnan kehittämistä.

Valtion toimitilastrategian toimeenpanolla ja valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistamisen yhteydessä pyritään edistämään tilankäytön tehostumista ja taloudellisuutta sekä käyttösidonnaisten tilojen tietoon perustuvaa suunnittelua. Samalla pyritään edistämään virastojen erityistarpeiden huomioon ottamista.

Oikeusministeri

Leena Meri

Osastopäällikkö

Antti Leinonen

Jakelu

Ulosottolaitos
Konkurssiasiamies

Tiedoksi

Valtiokonttori
Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV
VM Valtiovarainministeriö